

Atheneum Gentbrugge: kwaliteitsonderwijs kan kostenbewust.

Traditie in maximumfactuur.

De maximumfactuur in secundair onderwijs was een hot topic bij meerdere politieke partijen in het verkiezingsjaar 2024.

Niet zo in Atheneum Gentbrugge: de maximumfactuur is hier al meer dan 20 jaar een vast gegeven¹. Ouders weten bij de start van het schooljaar wat de maximale kostprijs is die kan worden aangerekend. Deze kostenbewuste houding is geen beperking om een inspirerend, kwaliteitsvol educatief aanbod te verzekeren ter verdieping en aanvulling van het standaard lessenrooster.

#warmnest

(Gelijke kansen en sociale mobiliteit binnen een inclusieve leeromgeving ²)

Atheneum Gentbrugge is een warm nest³. De school streeft ernaar een warme omgeving te creëren waar leerlingen zichzelf kunnen zijn en zich kunnen ontwikkelen. Door *onder meer* een kostenbewust beleid te voeren, wil de school de drempels verlagen en de toegang tot het onderwijs zo inclusief mogelijk maken.

Context van de school

~~Atheneum Gentbrugge is een ASO-school waar zo'n tien procent van de leerlingen beantwoordt aan één of meer SES-indicatoren.⁴~~

De school zag het percentage leerlingen die voldoet aan de SES-indicator schooltoelage stijgen van 23% (2010) tot een huidige 31%. Deze indicator is

¹ Geïnstalleerd door Jan De Maeyer (ere-directeur en voormalige algemeen directeur) in 2002 en onafgebroken verder gezet sinds 2004 (directeur Nathalie Vanden Bossche en opvolgers).

² School als concept: ankerpunt – inclusief

³ Ligging aan het Ooievaarsnest is sterk verweven met het school-dna. Ooievaars staan bekend voor hun toewijding aan het grootbrengen van hun jongen.

⁴ Klopt niet meer. Als je alle kenmerken op een hoop gooit, dan tikt slechts 30% aan op 0 SES-kenmerken. De SES-factor 'buurt' vertekent hierbij veel in Gent en heeft een verzwarende factor waarbij percentage naar omhoog wordt getrokken. Lijkt me beter op het ene kenmerk te focussen dat correleert met het onderwerp: de schooltoelage. Taal en opleidingsniveau zijn niet altijd synoniem voor financiële problemen.

één, maar zeker niet de enige aanwijzing dat een groeiende groep ouders het moeilijker krijgt om de schoolfacturen te betalen.

De school ligt vlak bij Gent en kan profiteren van het grote educatieve en sportieve aanbod. De nabijheid van openbaar vervoer is een pluspunt om de kosten voor bepaalde activiteiten laag te houden.

Een kostenbewuste houding is ingebed in de schoolcultuur en schoolvisie. De school heeft een gevarieerd en rijk extra-curriculair aanbod binnen het huidige financiële kader, dankzij de vele inspanningen van een ondernemingsgezin en creatief schoolteam.

Een visie met aandacht voor kostenbewust onderwijs.

#zuurstofvoorleren.

Om goed onderwijs te kunnen bieden hebben leerlingen en leraren ruimte nodig om te kunnen leren en ontdekken. De school maakt hier doordacht gebruik van de ruimte in en om de school én de gezamenlijke expertise van het schoolteam om haar onderwijs vorm te geven⁵.

Uitgangspunt is hierbij steeds het leerplan: welke doelen willen we bereiken bij de leerlingen, wat is de meerwaarde en de noodzaak om deze doelen te bereiken in een andere context dan een traditionele lessetting.

#inspirerend

Het schoolteam zoekt hierbij naar een evenwichtige balans tussen interne activiteiten ingebed in het lessenrooster en didactische uitstappen. Bij schoolinterne activiteiten wordt vaak gebruik gemaakt van gratis lesmaterialen of ontwikkelen leraren zelf materiaal. De vakleerkracht begeleidt deze activiteiten zelf of kan rekenen op de hulp van collega-experts.

Indien gastsprekers of samenwerkingen noodzakelijk zijn, zoekt het team in haar brede netwerk naar partnerschappen en geëngageerde vrijwilligers die het onderwijsproject van de school verrijken met hun expertise. Intussen beschikt de school over een mooie 'database' aan vaste vrijwilligers.

Bij externe activiteiten gaat het team op zoek naar 'maximaal' rendement door doelen van meerdere vakken doordacht te koppelen aan deze activiteiten.

⁵Uit de vernieuwde schoolvisie 'doordacht gebruik van ruimte én expertise (=zuurstof voor leren) om ons onderwijs vorm te geven'

Inspirerende voorbeelden

- *Modulewerking: leerlingen in 1A proeven wekelijks in hun lessenrooster van verschillende modules van alle 8 studiedomeinen. De school werkt hier samen met 2 **partnerscholen** Tectura Groenkouter en Tectura Tuinbouwschool Melle om deze modules waarvoor de school zelf over geen expertise en infrastructuur beschikt te organiseren. Parallel wordt in graad 2 en 3*
- *Collega's engageren zich met hun '**andere**' expertise, en ondersteunen op vrijwillige basis andere vakken los van de eigen les- of schoolopdracht. Zo kan je rekenen op een collega om EHBO - les te geven in LO, een workshop drama in de les Nederlands of een gratis collega-gids om een stadswandeling in Gent deskundig te begeleiden.*
- *Het schoolterrein en de Gentbrugse Meersen zijn een groene speeltuin voor de biotoop en landschapsstudies.*
- *Externe sprekers worden vaak ingezet voor vakken eigen aan de studierichting: economie, filosofie, kunstbeschouwing of biologie, politieke sprekers of sollicitatie-experts.... Dankzij hun uitgebreide netwerk slagen de leraren er steeds in om vaak **gratis externe sprekers** de leerstof levendig te laten toelichten.*
- *Het uitgebreide aanbod literatuurbeleving kan tegen een aanvaardbare kostprijs dankzij **stichtingen** zoals 'Uitgelezen op school' en 'School der poëzie'.*
- *Didactische uitstappen worden **gekoppeld aan meerdere vakken**. In Pairi Daïza (2A) worden doelen van natuurwetenschappen, aardrijkskunde én Frans verwerkt.*

#betrokken

Engagement en zorg dragen voor elkaar is essentieel in de schoolwerking. Betalingsmoeilijkheden mogen geen hindernis vormen om je welkom te voelen op school of om goed les te kunnen volgen.

Er wordt open gecommuniceerd over schoolkosten. Een verandering aan de maximumbedragen wordt steeds afgetoetst in de adviesorganen.

Met vragen of opmerkingen kan iedereen steeds bij de directeur persoonlijk terecht en bij moeite met betalingen wordt de leerling nooit betrokken. Voor wie echt moeite heeft om te betalen, wordt er indien nodig oplossingen gezocht met externe VZW's of sociaal fonds.

Inspirerende voorbeelden

- *Voor alle ouders wordt een gespreide betaling voorzien, waarbij de spreiding qua timing rekening houdt met de zware kosten voor veel ouders bij de start van het schooljaar.*
- *Het niet kunnen betalen van een rekening is geen reden tot uitsluiting voor bepaalde activiteiten.*
- *Bij onderhandelingen met externe boekenfondsen worden volgende criteria meegenomen: het leveren van boeken, ook als er betalingsmoeilijkheden zijn en de mogelijkheid tot gespreide betaling.*

Vanuit betrokkenheid en gezamenlijke verantwoordelijkheid worden ook oudere leerlingen ook betrokken bij het drukken van de schoolkosten. Verschillende schoolprojecten stimuleren de zin voor initiatief en ondernemerschap bij de leerlingen. De basisfilosofie is steeds dat deze projecten leraren, ouders en (oud-)leerlingen dienen samenbrengen én dat opbrengsten van deze projecten opnieuw worden geïnvesteerd in de school als gemeenschap⁶.

Inspirerende voorbeelden

- *In de BOOST-module 'moestuin en ecologie' werken leerlingen samen met schoolpersoneel om het schoolterrein duurzaam en ecologisch te onderhouden en nuttig in te zetten. Het geld dat de school uitspaart aan groenbeheer wordt geïnvesteerd in een verdere vergroening van de schoolomgeving.*
- *De laatstejaars organiseren o.a. een oud-leerlingenavond en schoolquiz. Hiermee wordt niet alleen de kostprijs van de laatstejaarsreis naar beneden gehaald. Ook de 'class of XXXX'-hoodie, een jaarboek, en het 'Laatste Avondmaal' worden op deze manier gesponsord zodat prijs hier geen hinderpaal vormt en elke leerling kan genieten van een mooie afscheidperiode.*

#wereldwijs

In een wereld in verandering geven we op atheneum Gentbrugge alle leerlingen graag een wereldwijze start in het leven. De digitalisering is hier een onmisbaar hulpmiddel geworden om een brede kennisbasis uit te bouwen en te verdiepen.

⁶ M.u.v. fundraising goede doelen. De winst van mini-onderneming wordt gebruikt voor een verbindende klasactiviteit, het geld dat uitgespaard wordt door met leerlingen groen te beheren wordt geïnvesteerd in fruitbomen, de schoolquiz drukt de kostprijs van de GWP van de zesdes. Beschouw het een beetje als een interne sociale community- en vrijwilligerswerking.

Door een doordacht gecentraliseerd aankoopbeleid en de reeds gedane investeringen kan de school met digisprongmiddelen tot vandaag⁷ een toestel gratis in bruikleen geven. Enkel de verzekering wordt aangerekend.

Bij aankoop van het toestel en de digitale werkomgeving hield de school rekening met verschillende criteria: pedagogische-didactische overwegingen (wat willen we ermee bereiken), maar ook de gebruiksvriendelijkheid of de robuustheid van het toestel (hoe leerlingproof is het toestel) en realistische minimale vereisten (wat hebben we echt nodig) dienden in evenwicht te zijn met een kostprijs die zo veel mogelijk het voorziene budget per leerling benaderde.

Ook de onderhoudsvriendelijkheid van de toestellen speelde bijvoorbeeld mee. Dee tijd die de ICT-coördinator besteed aan onderhoud en herstel kan niet besteed worden aan het zoeken naar budgetvriendelijke apps die ons onderwijs en de sticordi-maatregelen mee ondersteunen en vereenvoudigen.

Kostenbesparende tips.

- *Er is een verschil tussen 'nice to have' en 'need to have'. De digitale wereld verandert in een razendsnel tempo. Je vandaag vastpinnen op bepaalde pakketten in functie van de arbeidsmarkt kan morgen irrelevant worden. Flexibel digitaal vaardig worden ter ondersteuning van het leerproces is de mindset, niet het leren werken met één bepaald pakket.*
- *Er zijn tal van gratis ingebedde apps en digitale mogelijkheden binnen de aangeschafte softwarepakketten. Ondersteun leraren in hun zoektocht naar deze alternatieven.*

Op samen zijn staat geen prijs. Op de catering wel.

Ook voor studenten of leraren wordt het leven duurder. Bij de activiteiten met oud-leerlingen of met het lerarenteam wordt een budgetvriendelijke attitude meer en meer meegenomen als het 'nieuwe normaal'.

We zorgen voor kleinere, maar toch gezonde en gevarieerde kaart met drank, snacks of eenvoudige maaltijden tegen democratische prijzen. Het samen zijn primeert, niet de luxe van het aanbod. Het lukt prima om met kwaliteitsproducten onze activiteiten te organiseren en ook oud-leerlingen en leraren appreciëren het kostenplaatje.

⁷ Als er geen bijkomende financiering komt, zal de school vanaf schooljaar 24-25 een huurkoop prijs dienen aan te rekenen. Dit zal gemiddeld in de eerste vier schooljaren een verhoging van 100 a 130 euro op jaarbasis met zich meebrengen.

Als bonus wordt het thema genormaliseerd en meer bespreekbaar: kostenbewust leven doe je voor iedereen en niet enkel voor leerlingen in financiële moeilijkheden.

De cijfers.

In de eerste graad en tweede graad varieert het maximumbedrag voor de didactische activiteiten (=inclusief meerdaagse uitstappen in 1A, 4ASO,5ASO,6ASO) tussen de 250 en 450 euro. In het vijfde jaar is dit bedrag 500 euro, in het zesde jaar 730 euro.

Wanneer de school minder uitgeeft dan het maximumbedrag, wordt dit aan de ouders terugbetaald.

Ouders kopen zelf de nodige schoolboeken aan bij een boekhandel naar keuze of via een firma zoals Studieshop.

Ook deze bedragen worden gemonitord door de school en variëren van een maximum van 240 euro in graad 1, naar een maximum van 200 euro in graad 2 tot een maximum van 100 euro in graad 3.

Kostenbesparende tips.

- *Sommige ouders kunnen via een zogenaamd voordelenplatform bij de werkgever zo de kostprijs van de boekenfactuur drukken.⁸ Wijs ouders op die mogelijkheid.*
- *De school heeft een sterke cultuur van samenwerking binnen de vakgroepen wat betreft materiaalontwikkeling. In een gedeelde drive worden ontwikkelde cursusmaterialen gedeeld en uitgewisseld. Niet alleen verlaagt dit de werkdruk, door samenwerking en feedback ontstaat er ook een cyclus van voortdurende kwaliteitsverbetering en aanpassingen van de materialen. Elk jaar is er een boeken-check: welke boeken kunnen vervangen worden door eigen materialen? Hoe haalbaar en rendabel is een kwaliteitsvolle ontwikkeling ten opzichte van wat de er op de markt aanwezig is.*
- *GWP's worden rechtstreeks geboekt en georganiseerd door lerarenteams. De tussenschakel van een reisbureau wordt vermeden. Niet in elk leerjaar wordt een GWP ingericht. Om de onderwijsdoelen kwaliteitsvol te bereiken is een jaarlijkse meerdaagse geen noodzaak of verplichting.*
- *Als het niet op school kan: eerst fiets, dan openbaar vervoer en als laatste optie een externe firma.*

⁸ Via voordelenplatforms zoals 'global benefits at work' of 'edenred' kunnen vouchers aangekocht worden voor Standaard Boekhandel. Kortingen tot 6% bij aankoop schoolboeken.

Ondersteunen van een kostenbewust beleid op scholen: De rol van de overheid, uitdagingen en kansen voor de toekomst

Financiële drempels wegwerken, een verantwoordelijkheid van alle actoren.

De vrijheid die scholen krijgen om hun onderwijsproject te realiseren, gaat gepaard met de verantwoordelijkheid om kwaliteitsonderwijs te combineren met gelijke kansen voor iedereen. Scholen kunnen, in samenwerking met ouders, leerlingen en partners, veel bereiken om financiële drempels weg te nemen en gelijke kansen te bevorderen, zonder in te boeten op een rijk en kwalitatief aanbod.

Elk kind verdient een studierichting en een school waar de eigen keuze belangrijker is dan de financiële middelen. Dit kunnen scholen niet alleen realiseren. De overheid speelt een cruciale rol in het monitoren en beheersen van schoolkosten, zonder een 'one size fits all'-benadering op te leggen. Het is essentieel dat financiële factoren geen obstakel vormen voor de toegang tot onderwijs.

Verder bouwen op de adviezen van de kwaliteitsalliantie.

Een grote uitdaging voor schoolteams is het terugdringen van kosten voor methodes. Het zelf ontwikkelen van materialen vergt veel tijd en energie, en er wordt nog te vaak op individuele basis gewerkt, wat de werkdruk voor leraren verhoogt en wederzijdse kwaliteitscontrole bemoeilijkt. De overheid gaat er te gratuit vanuit dat een methode vervangen door digitaal toestel met eigen materiaal snel gerealiseerd kan worden.

Daarnaast moet men zich afvragen of elk schoolteam alles zelf kan en moet ontwikkelen. Vaak gebeurt dit uit noodzaak omdat sommige handboeken de toets aan de eindtermen niet doorstaan of van onvoldoende kwaliteit zijn. Er zijn echter ook kwalitatieve opties op de markt die effectieve didactiek en differentiatie sterk ondersteunen, met materialen die schoolteams zelf niet binnen de beschikbare tijd kunnen ontwikkelen.

Naast de kwaliteit van sommige handboeken is het grootste probleem op de markt het commerciële wegwerpmodel met invulboeken. Lerarenteams willen ook af van dit model, maar hebben in de brede eerste graad vooral behoefte aan een breed scala aan differentiatiemogelijkheden die commerciële alternatieven kunnen bieden. Marktregulatie met verplichte kwaliteitscontroles op de methodes en de verplichting om naast invulmodellen ook handboeken te voorzien, zou de kwaliteit in de eerste graad aanzienlijk kunnen verbeteren en de werkdruk voor individuele leraren kunnen verlagen.

Digisprong verder zetten als motor voor onderwijsemancipatie en participatie.

De digisprongmiddelen katapulteerde het onderwijs in het digitale tijdperk. Scholen zijn nog steeds in professionaliseringsmodus om de digitale mogelijkheden efficiënt en doelgericht in te zetten. Deze inhoudelijke omslag zal nog meerdere jaren in beslag nemen vooraleer dit ten volle doorgedrongen is in elk klaslokaal en bij elke leraar. Na een coronaperiode waar we nog steeds de effecten van vullen en bovenop alle veranderingen op het vlak van eindtermen en structuur is het geen evidentie om deze digitaliseringstrein op de rails te houden.

Het emanciperende en participerende effect van deze financiële injectie op leerlingenniveau is enorm hoog. Elke leerling heeft ter beschikking over een toestel om op eigen tempo te werken voor school. Via dit toestel werd ook voor sommige gezinnen de digitale wereld ineens en voor het eerst meer toegankelijk. Voor leraren opent het – na het doorworstelen van een leercurve – een wereld om met behulp van allerlei tools het onderwijsleerproces makkelijker af te stemmen op de noden van de leerling.

Huidige schoolbudgetten laten een verderzetting van het huidige gratis bruikleenmodel niet toe. Dit zal een aanzienlijke impact hebben op de schoolfactuur van vele leerlingen, die op dit moment niet kan en zal gecompenseerd worden door het schrappen van methodes. De factuur of de werklast hier doorschuiven naar scholen in tijden van lerarentekort en na een woelige transitieperiode in secundair onderwijs getuigt van weinig realiteitsbesef van wat leeft op de werkvloer.

Hoe we de stijging van de onderwijskwaliteit, het bewaken van gelijke onderwijskansen, de waardering voor alle onderwijsfinaliteiten secundair, het lerarentekort en de digitalisering met elkaar in evenwicht brengen wordt de politieke uitdaging van de nieuwe legislatuur.